

BLOGGER NUTQINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Bazarov Sherhali Abdinazarovich,*Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti**O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi**E-mail.sheralibazarov85@gmail.com**<https://orcid.org/0009-0007-1314-4811>*

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy kommunikativ makonda blogger nutqining pragmatik xususiyatlari qiyosiy va kompleks tarzda tahlil qilinadi. Internet kommunikatsiyasi hamda an'anaviy ommaviy axborot vositalari doirasida shakllanuvchi nutqiy birliklari jihatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, blogger nutqi subyektivlik, obyekktivlik va aniqlik bilan xarakterlanadi.

Kalit so'zlar: blogger nutqi, pragmatika, diskurs, kommunikatsiya, nutq strategiyasi.

Аннотация. В данной статье представлен сравнительный и всесторонний анализ прагматических особенностей речи блогеров в современном коммуникативном пространстве. Выделены аспекты речевых единиц, формируемых в рамках интернет-коммуникации и традиционных средств массовой информации. По результатам исследования, речь блогеров характеризуется субъективностью, а речь блогеров – объективностью и точностью.

Ключевые слова: речь блогеров, прагматика, дискурс, коммуникация, речевая стратегия.

Abstract. This article provides a comparative and comprehensive analysis of the pragmatic features of blogger speech in the modern communicative space. The aspects of speech units formed within the framework of Internet communication and traditional mass media are highlighted. According to the results of the study, blogger speech is characterized by subjectivity, while blogger speech is characterized by objectivity and accuracy.

Keywords: blogger speech, pragmatics, discourse, communication, speech strategy.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda internet kommunikatsiyasi inson hayotining ajralmas qismiga aylandi. Xususan, ijtimoiy tarmoqlar, videoplatformalar hamda turli raqamli axborot maydonlarining keng ommalashuvi natijasida yangi kommunikativ shakllar yuzaga keldi. Ana shunday kommunikativ hodisalardan biri blogerlik faoliyati hisoblanadi. Blogerlar jamiyatda axborot tarqatuvchi, jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatuvchi va turli masalalar yuzasidan ommaviy munosabatlarni shakllantiruvchi muhim kommunikativ subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu jihatdan bloger nutqi nafaqat lingvistik, balki pragmatik nuqtai nazardan ham alohida ilmiy tadqiqot obyekti sifatida e'tibor qozonmoqda.

Adabiyotlar sharhi. Zamonaviy media makonida blogerlar tomonidan yaratilayotgan kontent turli yoshdagi va turli ijtimoiy qatlam vakillariga tezkor yetib borishi bilan ajralib turadi. Bloger nutqining samaradorligi esa uning auditoriyaga ta'sir o'tkaza olish darajasi, tinglovchi yoki kuzatuvchi bilan muloqot usuli, til birliklaridan foydalanish mahorati hamda kommunikativ strategiyalariga bog'liq bo'ladi. Blogerlar ko'pincha sodda, xalqchil va tushunarli uslubni tanlab, murakkab masalalarni ommaga yengil shaklda yetkazishga harakat qiladi. Bu esa nutqning ta'sirchanligini oshirish bilan birga, auditoriya ishonchini qozonishga xizmat qiladi.

Bloger nutqi an'anaviy ommaviy axborot vositalari tilidan ayrim jihatlari bilan farqlanadi. Xususan, unda emotsional-ekspressiv birliklarning ko'pligi, erkin uslub,

dialogik shakllar, murojaat birliklari, baholovchi vositalar hamda norasmiy kommunikatsiya elementlari faol qoʻllaniladi. Shu bilan birga, blogerlar auditoriya bilan doimiy aloqa oʻrnatish maqsadida savol-javob usullaridan, shaxsiy tajriba va hayotiy misollardan keng foydalanadi. Natijada nutqning pragmatik yoʻnalishi, yaʼni tinglovchi yoki kuzatuvchiga maʼlum maqsadda taʼsir koʻrsatish funksiyasi kuchayadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tilshunoslikda pragmatika nutqning maqsadi, nutq egasining kommunikativ niyati va tinglovchiga taʼsirini oʻrganuvchi yoʻnalish sifatida qaraladi. Bloger nutqida aynan shu jihatlar yorqin namoyon boʻlib, axborot berish bilan birga ishontirish, undash, tanqid qilish, ogohlantirish yoki muayyan qarashlarni shakllantirish kabi funksiyalarni ham bajaradi. Shu sababli bloger nutqining pragmatik va lingvistik xususiyatlarini ilmiy asosda tahlil qilish bugungi kun tilshunosligining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy kommunikatsiyada bloger nutqining muhim jihatlaridan biri uning **tezkorlik xususiyati** bilan izohlanadi. Anʼanaviy ommaviy axborot vositalarida axborotni tayyorlash, tahrir qilish va tarqatish maʼlum vaqt talab qilsa, blogerlar voqea-hodisalarni tezkor tarzda yoritish imkoniyatiga ega. Bloger nutqi yordamida muhim ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy yoki madaniy voqealar qisqa vaqt ichida keng auditoriyaga yetkaziladi. Bu esa zamonaviy kommunikatsiya tizimida blogerlarning axborot tarqatuvchi vosita sifatidagi mavqeini mustahkamlaydi.

Tahlillar va natijalar. Bloger nutqi zamonaviy kommunikatsiyada **jamoatchilik fikrini shakllantirish vositasi** sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Blogerlar turli mavzular boʻyicha shaxsiy munosabatini bildirib, kuzatuvchilarning fikriga taʼsir oʻtkazadi. Ayniqsa, katta auditoriyaga ega blogerlarning qarashlari ijtimoiy munosabatlarning shakllanishida sezilarli rol oʻynaydi. Ular dolzarb muammolarni muhokamaga olib chiqishi, jamiyat eʼtiborini muhim masalalarga qaratishi yoki maʼlum qarashlarni ommalashtirishi mumkin. Shu sababli bloger nutqi koʻpincha ijtimoiy ong va jamoatchilik pozitsiyasiga taʼsir koʻrsatuvchi kommunikativ omil sifatida qaraladi.

Bloger nutqining lingvistik hamda pragmatik xususiyatlarini umumiy jihatdan tahlil qilish, uning kommunikativ imkoniyatlarini ochib berish hamda zamonaviy media makonidagi oʻrnini aniqlashdan iborat. Shuningdek, tadqiqot davomida bloger nutqida qoʻllaniladigan til vositalari, uslubiy birliklar va auditoriyaga taʼsir koʻrsatish mexanizmlari tahlil qilinadi.

Soʻnggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida internet makonida yangi kommunikativ shakllar vujudga keldi. Shunday hodisalardan biri blogerlik faoliyati boʻlib, u zamonaviy ommaviy kommunikatsiyaning muhim tarkibiy qismiga aylandi. Blogerlik dastlab shaxsiy fikr, kuzatuv va kundalik hayot voqealarini internet sahifalarida yoritish shaklida paydo boʻlgan boʻlsa, bugungi kunda u keng auditoriyaga ega boʻlgan, ijtimoiy fikrga taʼsir koʻrsatuvchi kommunikativ maydonga aylandi. Shu sababli blogerlar tomonidan qoʻllaniladigan nutq shakllari tilshunoslikning dolzarb tadqiqot obyektlaridan biri sifatida qaralmoqda. Tilshunoslik nuqtai nazaridan

qaralganda, bloger nutqi multimodal kommunikatsiyaning mahsuli hisoblanadi. Chunki unda verbal (soʻz orqali ifodalangan nutq) va noverbal vositalar (mimika, jest, intonatsiya, vizual tasvirlar, musiqa, montaj elementlari) birgalikda qoʻllaniladi. Ayniqsa, videobloglar yoki jonli efirlarda nutqning taʼsirchanligi nafaqat til birliklari, balki ovoz ohangi, emotsional ifoda va vizual vositalar yordamida ham kuchaytiriladi. Bu esa bloger nutqining pragmatik salohiyatini oshirib, auditoriya bilan yanada faol aloqani taʼminlaydi.

Bloger nutqining muhim jihatlaridan biri uning interaktiv xarakterga ega ekanligidir. Anʼanaviy ommaviy axborot vositalarida axborot bir tomonlama uzatilgan boʻlsa, blogerlik faoliyatida auditoriya bilan bevosita fikr almashish imkoniyati mavjud. Kuzatuvchilar izohlar qoldiradi, savollar beradi, munozaralarda qatnashadi va shu orqali kommunikativ jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. Natijada bloger nutqi ikki tomonlama kommunikatsiya sifatida shakllanadi. Bloger nutqining shakllanishida ijtimoiy tarmoqlarning texnik imkoniyatlari ham muhim oʻrin tutadi. Masalan, qisqa videolar formati, jonli efirlar, izohlar tizimi yoki tezkor reaksiyalar blogerning nutq uslubiga taʼsir koʻrsatadi. Shu bois bloger nutqi koʻpincha ixcham, loʻnda, sodda va tushunarli shaklda quriladi. Nutqda murakkab ilmiy yoki rasmiy uslubdan koʻra kundalik soʻzlashuv uslubi, xalqona iboralar, metaforalar va emotsional birliklardan foydalanish koʻproq kuzatiladi.

Bloger nutqi funksional jihatdan bir necha vazifalarni bajaradi. Birinchidan, u **axborot berish funksiyasini** bajarib, jamiyatda sodir boʻlayotgan voqea-hodisalar haqida maʼlumot yetkazadi. Ikkinchidan, **taʼsir etish funksiyasi** orqali auditoriya qarashlari va munosabatlarini shakllantiradi. Uchinchidan, **koʻngilochar funksiyani** bajarib, tinglovchilar yoki tomoshabinlarning qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Toʻrtinchidan, **ijtimoiy faollashtirish funksiyasi** yordamida muayyan ijtimoiy masalalar yuzasidan jamoatchilik eʼtiborini jalb etadi. Shuningdek, bloger nutqi uslubiy jihatdan ham rang-baranglik kasb etadi. Ayrim blogerlar rasmiy-uslubiy nutqqa yaqin ifoda vositalaridan foydalansa, boshqalari norasmiy, samimiy va xalqchil kommunikatsiyani afzal koʻradi. Bu esa blogerning maqsadi, auditoriyasi va kontent yoʻnalishiga bogʻliq ravishda shakllanadi. Masalan, taʼlimiy bloglar nutqida aniqlik va tushuntirish ustun boʻlsa, koʻngilochar bloglarda emotsional-ekspressiv birliklar faol qoʻllaniladi. Tilshunoslikda pragmatika til birliklarining muayyan kommunikativ vaziyatda qoʻllanishi, nutq egasining maqsadi hamda tinglovchi yoki auditoriyaga koʻrsatiladigan taʼsirni oʻrganuvchi yoʻnalish sifatida talqin etiladi. Pragmatik tahlilda asosiy eʼtibor nutqning mazmunidan tashqari, uning qanday maqsadda qoʻllanayotgani, qanday kommunikativ vazifani bajarayotgani hamda tinglovchi ongida qanday taʼsir hosil qilayotganiga qaratiladi. Shu nuqtai nazardan bloger nutqi yuqori pragmatik salohiyatga ega kommunikativ hodisa hisoblanadi. Chunki bloger nutqi nafaqat axborot uzatish, balki auditoriyaga taʼsir koʻrsatish, muayyan fikrni singdirish, qarashlarni shakllantirish va ommaviy munosabat hosil qilishga qaratilgan boʻladi. Bloger nutqining asosiy pragmatik xususiyatlaridan biri uning **maqsadga yoʻnaltirilganligi**dir. Har bir bloger maʼlum auditoriyaga murojaat qilar ekan, aniq

kommunikativ maqsadni koʻzlaydi. Bu maqsad axborot yetkazish, ishontirish, tanqid qilish, muammoga eʼtibor qaratish, maslahat berish yoki koʻngilochar mazmundagi kommunikatsiyani amalga oshirish boʻlishi mumkin. Masalan, ijtimoiy mavzularda faoliyat yurituvchi blogerlar koʻpincha jamiyatdagi dolzarb muammolarga eʼtibor qaratib, auditoriyada muayyan pozitsiya shakllantirishga intiladi. Koʻngilochar blogerlar esa auditoriya qiziqishini oshirish va emotsional taʼsir uygʻotishga harakat qiladi. Demak, bloger nutqining pragmatik qiymati uning kommunikativ maqsadiga bevosita bogʻliq hisoblanadi.

Bloger nutqining yana bir muhim pragmatik jihati — **auditoriyaga taʼsir koʻrsatish funksiyasidir**. Blogerlar oʻz nutqida tinglovchilar yoki kuzatuvchilarning eʼtiborini tortish va ularning fikriga taʼsir qilish uchun turli kommunikativ strategiyalardan foydalanadi. Jumladan, emotsional-ekspressiv birliklar, taʼsirchan soʻzlar, ritorik savollar, murojaat shakllari hamda baholovchi birliklar keng qoʻllaniladi. Masalan, blogerlar koʻpincha “Siz bu haqda nima deb oʻylaysiz?”, “Bunga eʼtibor berganmisiz?”, “Keling, masalaga birgalikda yechim topamiz” kabi murojaatlar orqali auditoriyani muloqotga jalb etadi. Bunday usullar tinglovchining nutqqa bevosita aloqadorlik hissini kuchaytiradi va kommunikativ samaradorlikni oshiradi.

Pragmatik nuqtai nazardan bloger nutqining muhim belgilaridan yana biri uning **ishontirish xususiyatidir**. Bloger koʻpincha muayyan masala yuzasidan oʻz pozitsiyasini bildiribgina qolmay, auditoriyani ham shu nuqtai nazarni qabul qilishga undaydi. Bunda dalillar keltirish, shaxsiy tajribalardan foydalanish, hayotiy misollar orqali tushuntirish, statistik maʼlumotlarga murojaat qilish yoki emotsional taʼsir vositalaridan foydalanish kuzatiladi. Ayniqsa, ijtimoiy-siyosiy yoki taʼlimiy bloglarda ishontirish strategiyasi yaqqol namoyon boʻladi. Bloger nutqining pragmatik xususiyatlaridan biri sifatida **interaktivlik** alohida ahamiyat kasb etadi. Anʼanaviy ommaviy axborot vositalaridan farqli ravishda, blogerlik faoliyatida auditoriya passiv tinglovchi emas, balki kommunikativ jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. Izohlar, savollar, reaksiyalar va qayta aloqa mexanizmlari bloger nutqining mazmuniga taʼsir koʻrsatadi. Blogerlar koʻpincha kuzatuvchilarning fikrlarini inobatga olib, keyingi mavzularni shakllantiradi yoki oʻz munosabatini bildiradi. Natijada kommunikatsiya bir tomonlama emas, balki ikki tomonlama muloqot xarakterini oladi. Bloger nutqida **kommunikativ yaqinlikni yaratish strategiyasi** ham muhim pragmatik omil hisoblanadi. Blogerlar auditoriya bilan samimiy munosabat oʻrnatish maqsadida oddiy, xalqchil va kundalik nutq uslubidan foydalanadi. “Doʻstlar”, “aziz kuzatuvchilar”, “siz bilan bir fikrni boʻlishmoqchiman” kabi murojaat birliklari orqali tinglovchi bilan psixologik yaqinlik hosil qilinadi. Bu esa auditoriyada blogerga nisbatan ishonch hissini shakllantiradi va nutqning taʼsirchanligini oshiradi.

Pragmatik jihatdan bloger nutqining yana bir xususiyati **emotsionallik va ekspressivlik** bilan bogʻliqdir. Blogerlar koʻpincha hissiy taʼsir kuchli boʻlgan leksik birliklardan foydalanadi, ovoz ohangi, mimika, jest va intonatsiya yordamida nutq

ta'sirchanligini oshiradi. Ayniqsa, videoblog formatida noverbal vositalar pragmatik ta'sirning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Kulgi, hayrat, tanqidiy ohang yoki samimiy munosabat orqali auditoriyada muayyan hissiy reaksiyalar yuzaga keladi.

Bundan tashqari, blogger nutqining pragmatik salohiyati **ijtimoiy fikrni shakllantirish** imkoniyati bilan ham izohlanadi. Bloggerlar ko'pincha dolzarb ijtimoiy masalalar, ta'lim, huquq, iqtisod, madaniyat yoki kundalik turmush bilan bog'liq mavzularni yoritib, jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, katta auditoriyaga ega bloggerlarning fikri ko'plab insonlarning qarashlariga bevosita ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli blogger nutqining pragmatik jihatlarini o'rganish nafaqat tilshunoslik, balki media kommunikatsiyasi, sotsiologiya va psixologiya nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Blogger nutqining lingvistik va pragmatik xususiyatlari umumiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, blogger nutqi o'zining kommunikativ maqsadga yo'naltirilganligi, auditoriyaga yaqinligi, ta'sirchanligi hamda interaktivligi bilan boshqa kommunikativ nutq shakllaridan ajralib turadi. Bloggerlar tomonidan qo'llaniladigan nutq strategiyalari, xususan, ishontirish, e'tiborni jalb qilish, emotsional ta'sir ko'rsatish va auditoriya bilan muloqot o'rnatish usullari pragmatik jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, blogger nutqida kommunikativ niyatning aniq ifodalanishi va tinglovchiga ta'sir ko'rsatishga qaratilgan til vositalarining faol qo'llanishi uning pragmatik salohiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdinazarovich, B. S. (2024). Ommaviy axborot vositalari sohasida og'zaki va yozma nutqning o'rni. Bilgi çeşmesi, 1(2), 19–23.
2. Bazarov, Sh. (2023). Jurnalist va bloggerlar faoliyatida nutq madaniyatining o'rni va ahamiyati. Tamaddun nuri, 7-son.
3. Karimov, S. (2018). Nutq madaniyati va uslubiyat. Toshkent.
4. Yo'ldoshev, B. (2020). Medialingvistika asoslari. Toshkent.
5. Bazarov Sh. (2026) Blogger va jurnalistlar nutqining lingvistik va pragmalingvistik xususiyatlari. New renaissance, 844.